Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØEJA,
predstavljeni 17. februarja 2016 [1]

Zadeva C-572/14

Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch_musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH
proti
Amazon EU Sàrl,
Amazon Services Europe Sàrl,
Amazon.de GmbH,
Amazon Logistik GmbH,
Amazon Media Sàrl
(Predlog za sprejetje predhodne odločbe,

ki ga je vložilo Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija))

„Predhodno odločanje — Uredba (ES) št. 44/2001 — Sodna pristojnost v civilnih in gospodarskih zadevah — Člen 5, točka 3 — Izraz ‚zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti' — Direktiva 2001/29/ES — Usklajevanje določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi — Člen 5(2)(b) — Pravica reproduciranja — Izjeme in omejitve — Reproduciranje za privatno uporabo — Pravično nadomestilo — Neplačilo — Morebitna vključitev na področje uporabe člena 5, točka 3, Uredbe (ES) št. 44/2001"

I – **Uvod**

1. Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče) je s sklepom z dne 18. novembra 2014, ki je na Sodišče prispel 11. decembra 2014, postavilo vprašanje za predhodno odločanje o razlagi člena 5, točka 3, Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42) in člena 5(2)(b) Direktive 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 230).

2. To vprašanje se je postavilo v okviru spora med družbo Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH (v nadaljevanju: Austro-Mechana) ter družbami Amazon EU Sàrl, Amazon Services Europe Sàrl, Amazon.de GmbH, Amazon Logistik GmbH in Amazon Media Sàrl (v nadaljevanju: skupaj: Amazon EU in drugi) v zvezi z mednarodno pristojnostjo avstrijskih sodišč za odločanje o tožbi, s katero družba Austro-Mechana od družbe Amazon EU in drugih v skladu z avstrijsko zakonodajo zahteva plačilo nadomestila, ki je dolgovano, ker so bili nosilci podatkov prvič dani v promet na nacionalnem ozemlju.

1 — Jezik izvirnika: francoščina.

II – **Pravni okvir**

A – *Pravo Unije*

1. Uredba št. 44/2001

3. Uredba št. 44/2001 je bila razveljavljena s členom 80 Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL L 351, str. 1). Vendar pa se slednja uredba v skladu z svojim členom 81, drugi odstavek, uporablja šele od 10. januarja 2015. Ker je postopek v glavni stvari potekal pred tem datumom, je v tej zadevi treba uporabiti Uredbo št. 44/2001.

4. Člen 2(1) Uredbe št. 44/2001, ki je v oddelku 1, naslovljenem „Splošne določbe“, iz poglavja II, določa:

„Ob upoštevanju določb te uredbe so osebe s stalnim prebivališčem v državi članici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države članice.“

5. Člen 5, točki 1 in 3, te uredbe, ki je v oddelku 2, naslovljenem „Posebna pristojnost“, iz poglavja II, določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena v drugi državi članici:

1. (a) v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji pred sodiščem v kraju izpolnitve zadevne obveznosti;

[…]

[…]

3. v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek.“

2. Direktiva 2001/29

6. Člen 2 Direktive 2001/29, naslovljen „Pravica reproduciranja“, določa:

„Države članice predvidijo za spodaj naštete izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo, neposredno ali posredno, začasno ali stalno, reproduciranje na vsak način in v vsaki obliki, v celoti ali deloma:

(a) avtorjem za njihova dela;

(b) izvajalcem za posnetke njihovih nastopov;

(c) proizvajalcem fonogramov za njihove fonograme;

(d) producentom prvega posnetka filmov za izvirnik in primerke njihovih filmov;

(e) RTV organizacijam za posnetke njihovih oddaj ne glede na to, ali oddajajo po žici ali po radijskih valovih, vključno s kablom ali satelitom.“

7. Člen 5(2) te direktive, naslovljen „Izjeme in omejitve“, določa:

„Države članice lahko predvidijo izjeme in omejitve pravice reproduciranja iz člena 2 v naslednjih primerih:

[…]

(b) v zvezi z reprodukcijami v katerem koli mediju, ki jih izdela fizična oseba za privatno uporabo in v namene, ki niso niti posredno niti neposredno komercialni, ob pogoju, da imetniki pravic prejmejo pravično nadomestilo, pri katerem se upošteva uporaba ali neuporaba tehničnih ukrepov po členu 6 na zadevnem delu ali predmetu;

[…]“

B – *Avstrijsko pravo*

8. Člen 42 zakona o avtorski pravici (Urheberrechtsgesetz) z dne 9. aprila 1936 (BGBl. 111/1936) v različici, ki se je uporabljala v sporu o glavni stvari (v nadaljevanju: UrhG), določa:

„1. Vsakdo lahko za osebno uporabo izdela posamezne kopije dela na papirju ali podobnem nosilcu.

2. Vsakdo lahko za osebno uporabo in za raziskovanje izdela posamezne kopije dela na nosilcu, drugačnem od navedenih v odstavku 1, če je to upravičeno za doseganje nekomercialnega namena. […]

[…]“

9. Člen 42b UrhG določa:

„1. Če se pričakuje, da se bo neko delo, ki se oddaja po radiu, je dano na voljo javnosti ali zapisano na nosilec slike ali zvoka v komercialne namene, zaradi svoje narave reproduciralo z zapisom na nosilec slike ali zvoka v skladu s členom 42, od (2) do (7), za osebno ali privatno uporabo, ima avtor pravico do primernega nadomestila (nadomestilo iz naslova praznih nosilcev zvoka ali slike), kadar se nosilci podatkov dajo komercialno in za plačilo v promet na nacionalnem trgu; za nosilce podatkov se štejejo prazni nosilci slike ali zvoka, primerni za take načine reprodukcije, ali drugi za to namenjeni nosilci slike ali zvoka.

[…]

3. Primerno nadomestilo so zavezani plačati:

1. kar zadeva nadomestilo iz naslova praznih nosilcev zvoka ali slike ali iz naslova naprav, kdor s kraja na nacionalnem ozemlju ali v tujini prvi da v promet, v komercialne namene in za plačilo, nosilce podatkov ali naprave za reproduciranje; […]

[…]

5. Pravico do nadomestila iz odstavkov 1 in 2 lahko uveljavljajo samo organizacije za kolektivno upravljanje avtorskih pravic.

[…]“

III – **Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje**

10. Družba Austro-Mechana je organizacija za kolektivno upravljanje avtorskih pravic po avstrijskem pravu. Njena naloga je zlasti pobiranje nadomestila v skladu s členom 42b UrhG. Predložitveno sodišče navaja, da je namen tega člena izvajanje zahteve po pravičnem nadomestilu iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29.

11. Družba Amazon je mednarodna skupina, ki na spletu prodaja knjige, glasbo in drugo blago. Med petimi družbami te skupine, ki so tožene v postopku v glavni stvari, so tri družbe luksemburškega prava s sedežem v Luksemburgu, dve pa sta družbi nemškega prava s sedežem v Nemčiji. Nobena od teh družb nima v Avstriji niti sedeža niti poslovne enote. Družba Austro-Mechana je pred predložitvenim sodiščem navedla, da te družbe sodelujejo pri prvi prodaji nosilcev v Avstriji, tako da so solidarno odgovorne za plačilo nadomestila iz člena 42b UrhG.

12. Družba Austro-Mechana je pred predložitvenim sodiščem trdila, da družba Amazon EU in drugi v Avstriji prodajajo nosilce podatkov, ki so bodisi vgrajeni v mobilne telefone, ki lahko predvajajo glasbo, bodisi se uporabijo za razširitev pomnilnika takih telefonov. Zato je družba Austro-Mechana od družbe Amazon in drugih zahtevala plačilo nadomestila iz člena 42b UrhG. Da bi družba Austro-Mechana določila znesek, ki ji ga družba Amazon EU in drugi dolgujejo iz naslova tega nadomestila, je zadnjenavedene zaprosila, naj ji sporočijo upoštevne računovodske informacije o nosilcih podatkov, ki so jih družba Amazon EU in drugi v Avstriji prodajali od 1. oktobra 2010.

13. Spor med strankami se v tej fazi postopka v glavni stvari nanaša izključno na vprašanje, ali so avstrijska sodišča mednarodno pristojna za odločanje o tožbi, ki jo je družba Austro-Mechana vložila, da bi ji družba Amazon EU in drugi plačali nadomestilo iz člena 42b UrhG.

14. Družba Austro-Mechana je pred predložitvenim sodiščem trdila, da je v skladu s sodno prakso Sodišča namen pravice do pravičnega nadomestila v smislu člena 5(2)(b) Direktive 2001/29 nadomestiti „škodo“, ki jo imetnik avtorskih ali sorodnih pravic (v nadaljevanju: imetnik) utrpi zaradi reprodukcij, izdelanih za privatno uporabo. Tožba družbe Austro-Mechana naj bi bila zato tožba za ugotovitev deliktne ali kvazideliktne odgovornosti, ki spada na področje uporabe člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001, avstrijska sodišča pa naj bi bila mednarodno pristojna za odločanje o tej tožbi.

15. Družba Amazon EU in drugi so ugovarjali, da se člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 uporablja le, kadar so predmet tožbe obveznosti, ki izhajajo iz naslova delikta ali kvazidelikta. To pa naj ne bi veljalo za obveznost plačila nadomestila iz člena 42b UrhG, saj naj bi bil namen te obveznosti to, da imetniki pridobijo nadomestilo za posledice nekaterih dejanj, ki jih zakon dovoljuje – in sicer reproduciranje za privatno uporabo – z izjemo od izključne pravice imetnikov do reproduciranja.

16. Handelsgericht Wien (gospodarsko sodišče na Dunaju) je s sklepom z dne 30. aprila 2014 sledilo trditvam družbe Amazon EU in drugih ter tožbo družbe Austro-Mechana zaradi neobstoja mednarodne pristojnosti zavrglo.

17. Oberlandesgericht Wien (višje deželno sodišče na Dunaju), ki je odločalo kot pritožbeno sodišče, je s sklepom z dne 26. junija 2014 iz spodaj navedenih razlogov zavrženje tožbe družbe Austro-Mechana potrdilo. Najprej, družba Amazon EU in drugi naj bi bili dolžniki zakonsko določene obveznosti plačila nadomestila. Dalje, škoda za imetnike naj ne bi nastala z ravnanjem družbe Amazon EU in drugih, temveč s tem, da tretje osebe uporabljajo nosilce podatkov, ki jih prodajajo družba Amazon EU in drugi, za privatno razmnoževanje. Nazadnje, ta uporaba nosilcev podatkov, ki jih prodajajo družba Amazon EU in drugi, za privatno razmnoževanje naj ne bi bila prepovedana. Tožba družbe Austro-Mechana naj zato ne bi spadala na področje uporabe člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001.

18. Družba Austro-Mechana je pri predložitvenem sodišču vložila „revizijsko“ tožbo zoper sklep, ki ga je izdalo Oberlandesgericht Wien (višje deželno sodišče na Dunaju).

19. Ker razlaga člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 ni bila tako očitna, da ne bi dopuščala nobenega razumnega dvoma, je Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče) ob upoštevanju svojega statusa sodišča, ki odloča na zadnji stopnji, prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je obveznost plačila ‚pravičnega nadomestila' v smislu člena 5(2)(b) Direktive [2001/29], ki se po avstrijskem pravu uveljavlja zoper podjetja, ki dajo nosilce podatkov na nacionalnem ozemlju prvič komercialno in za plačilo v promet, obveznost iz naslova ‚delikta ali kvazidelikta' v smislu člena 5, točka 3, Uredbe [št. 44/2001]?"

IV – **Postopek pred Sodiščem**

20. Predlog za sprejetje predhodne odločbe je bil v sodnem tajništvu Sodišča vložen 11. decembra 2014.

21. Pisna stališča so predložili družba Austro-Mechana, družba Amazon EU in drugi, avstrijska, francoska, italijanska in finska vlada ter Evropska komisija.

22. Predstavniki družbe Austro-Mechana in družbe Amazon EU in drugih ter finska vlada in Komisija so se udeležili obravnave z dne 26. novembra 2015, na kateri so predstavili svoja stališča.

V – **Analiza vprašanja za predhodno odločanje**

A – *Uvodne ugotovitve*

23. Predložitveno sodišče z vprašanjem za predhodno odločanje Sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da spada tožba, s katero se zahteva plačilo pravičnega nadomestila iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29, za katerega so po nacionalnem pravu zavezana podjetja, ki dajo nosilce podatkov prvič komercialno in za plačilo v promet na nacionalnem ozemlju, med zadeve v zvezi z „delikti ali kvazidelikti" v smislu te določbe.

24. Spor med strankami se v tej fazi postopka v glavni stvari nanaša izključno na to, ali se za tožbo, ki jo je zoper družbo Amazon EU in druge vložila družba Austro-Mechana, uporablja člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001.

25. Če se ne motim, nobena od strank, ki so Sodišču predložile stališča, ni nasprotovala dejstvu, da bodo – če se za tožbo, ki jo je zoper družbo Amazon EU in druge vložila družba Austro-Mechana, uporablja člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 – za odločanje mednarodno pristojna avstrijska sodišča kot „sodišče kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek" v smislu te določbe.

26. Tako je nestrinjanje strank, ki so Sodišču predložile stališča, omejeno na to vprašanje: ali tožba, ki jo je zoper družbo Amazon EU in druge vložila družba Austro-Mechana, spada med zadeve v zvezi z „delikti ali kvazidelikti" v smislu člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001?

27. Preden odgovorim na to vprašanje, je po mojem mnenju treba opisati ureditev v zvezi z izjemo privatnega razmnoževanja iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29. Pomembno je namreč natančno opredeliti pravne posledice, ki jih povzroči odločitev države članice o izvajanju te izjeme, da se določi, ali spada tožba, ki temelji na kršitvi obveznosti pravičnega nadomestila, med zadeve v zvezi z „delikti ali kvazidelikti".

B – *Ureditev v zvezi z izjemo privatnega razmnoževanja iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29*

28. Izjema privatnega razmnoževanja je izjema od – načeloma – izključne pravice imetnikov do reproduciranja iz člena 2 Direktive 2001/29.

29. Države članice lahko namreč v skladu s členom 5(2)(b) te direktive določijo izjeme ali omejitve te pravice reproduciranja v zvezi z reprodukcijami, ki jih izdela fizična oseba za privatno uporabo in v namene, ki niso niti posredno niti neposredno komercialni (v nadaljevanju: privatno razmnoževanje), ob pogoju, da imetniki pravic prejmejo pravično nadomestilo.

30. V tej fazi je treba natančno opredeliti pravne posledice tega, da država članica uvede izjemo privatnega razmnoževanja, glede na to, da je avstrijski zakonodajalec to izjemo uvedel s členoma 42 in 42b UrhG.

31. V skladu z „običajno“ ureditvijo, ki jo določa člen 2 Direktive 2001/29, imajo imetniki izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo reprodukcijo del in drugih predmetov, ki jih varuje avtorska ali sorodna pravica in spadajo v eno od kategorij iz tega člena (v nadaljevanju: varovana dela ali predmeti). Uporabniki posledično varovanih del ali predmetov brez dovoljenja imetnikov ne smejo reproducirati. Imetnik lahko ob kršitvi take obveznosti vloži odškodninsko tožbo za dejansko škodo, ki jo je utrpel zaradi nedovoljenega reproduciranja. Taka tožba v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča spada na področje uporabe člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001.[2]

32. Če se v nacionalnem pravu države članice izvaja „izredna“ ureditev iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29, izključna pravica imetnikov do reproduciranja in s tem povezana obveznost uporabnikov, da ne reproducirajo varovanih del ali predmetov, prenehata, kar zadeva privatno razmnoževanje. Kot so ugotovile vse stranke, ki so Sodišču predložile stališča, je uporabnikom v taki ureditvi z izrecno odobritvijo priznana pravica do privatnega razmnoževanja varovanih del ali predmetov. Imetniki tako ne morejo več uveljavljati svoje izključne pravice reproduciranja, da bi nasprotovali privatnemu razmnoževanju.

33. Vendar pa člen 5(2)(b) Direktive 2001/29 v zameno za prenehanje izključne pravice imetnikov do reproduciranja in s tem povezane obveznosti uporabnikov, da ne reproducirajo varovanih del ali predmetov, ustvarja novo pravico v korist imetnikov, in sicer z zahtevo, da ti „prejmejo pravično nadomestilo“.

34. Ker oseba, ki za svojo privatno uporabo reproducira delo, ne da bi zadevnega imetnika pravic prej prosila za dovoljenje, temu imetniku povzroči škodo, je ta oseba po mnenju Sodišča načeloma dolžna to škodo povrniti, in sicer tako, da financira pravično nadomestilo, ki bo plačano imetniku.[3]

35. Tako se zaradi uvedbe izjeme privatnega razmnoževanja iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29 v nacionalnem pravu države članice eno pravno razmerje nadomesti z drugim:

— kar zadeva privatno razmnoževanje, prenehata izključna pravica imetnikov do reproduciranja in s tem povezana obveznost uporabnikov, da ne reproducirajo varovanih del ali predmetov, in

— v zameno se ustvarita pravica imetnikov do prejetja pravičnega nadomestila in s tem povezana obveznost financiranja tega pravičnega nadomestila, ki se načeloma naloži uporabnikom.

2 — Glej zlasti sodbe Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:635, točka 47); Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, točka 40) in Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, točka 38).

3 — Glej sodbe Amazon.com International Sales in drugi (C-521/11, EU:C:2013:515, točka 23); ACI Adam in drugi (C-435/12, EU:C:2014:254, točka 51 in navedena sodna praksa) ter Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, točka 22 in navedena sodna praksa).

36. V tem smislu je Sodišče razsodilo, da je namen pravičnega nadomestila povrnitev škode, ki so jo imetniki utrpeli zaradi privatnega razmnoževanja svojih varovanih del ali predmetov, tako da ga je treba obravnavati kot protidajatev za škodo, ki imetnikom nastane zaradi takšnega razmnoževanja brez njihovega dovoljenja. [4]

37. V ureditvi, ki jo je določil avstrijski zakonodajalec in je bila predmet sodbe Amazon.com International Sales in drugi (C-521/11, EU:C:2013:515), pravico uporabnikov do privatnega razmnoževanja določa člen 42 UrhG. Obveznost pravičnega nadomestila pa se izvaja s členom 42b(1) UrhG, v skladu s katerim ima „avtor pravico do primernega nadomestila (nadomestilo iz naslova praznih nosilcev zvoka ali slike)“.

38. Naj kljub temu poudarim, da nadomestila iz člena 42b UrhG zadevnim imetnikom v tej ureditvi ne plačajo neposredno uporabniki, ki razmnožujejo v zasebne namene.

39. Prvič, upnik iz naslova obveznosti plačila nadomestila iz člena 42b UrhG ni imetnik, čigar varovano delo ali predmet se razmnožuje v zasebne namene. V skladu s členom 42b(5) UrhG je treba nadomestilo namreč plačati organizaciji za kolektivno upravljanje avtorskih pravic. Družba Austro-Mechana, organizacija za kolektivno upravljanje avtorskih pravic, to nadomestilo v sporu o glavni stvari zahteva na podlagi te določbe.

40. Drugič, dolžnik iz naslova obveznosti plačila nadomestila iz člena 42b UrhG ni uporabnik, ki varovano delo ali predmet razmnožuje v zasebne namene. V skladu s členom 42b(3) UrhG morajo namreč to nadomestilo plačati osebe, ki dajo nosilce podatkov prvič komercialno in za plačilo v promet na nacionalnem ozemlju. Družba Amazon EU in drugi so bili v postopku v glavni stvari toženi na podlagi te določbe, ker naj bi v Avstriji prodajali nosilce podatkov, ki so vgrajeni v mobilne telefone, ki lahko predvajajo glasbo, ali se lahko uporabijo za razširitev pomnilnika takih telefonov.

41. Ta vidik avstrijske ureditve je Sodišče obravnavalo v sodbi Amazon.com International Sales in drugi (C-521/11, EU:C:2013:515).

42. Sodišče je opozorilo, da morajo pravično nadomestilo, ki bo plačano imetnikom, načeloma financirati osebe, ki razmnožujejo v zasebne namene. [5]

43. Kljub temu imajo države članice v skladu z ustaljeno sodno prakso – ob upoštevanju praktičnih težav pri identifikaciji zasebnih uporabnikov in pri tem, da se jim naloži povrnitev škode, ki jo povzročajo imetnikom izključne pravice reproduciranja – možnost, da za financiranje pravičnega nadomestila uvedejo „pristojbino za privatno razmnoževanje“, ki se ne naloži zadevnim posameznikom, temveč tistim, ki imajo opremo, aparate in nosilce za digitalno reproduciranje in ki zato pravno ali dejansko posameznikom zagotavljajo to opremo, aparate in nosilce za reproduciranje ali zanje opravijo storitev reproduciranja. V okviru takega sistema so osebe, ki imajo navedeno opremo, aparate in nosilce za reproduciranje, tiste, ki morajo plačati pristojbino za privatno razmnoževanje. [6]

4 — Glej v tem smislu sodbi VG Wort in drugi (od C-457/11 do C-460/11, EU:C:2013:426, točka 31 in navedena sodna praksa) ter ACI Adam in drugi (C-435/12, EU:C:2014:254, točka 50).

5 — Sodba Amazon.com International Sales in drugi (C-521/11, EU:C:2013:515, točka 23 in navedena sodna praksa); glej tudi sodbi ACI Adam in drugi (C-435/12, EU:C:2014:254, točka 51) ter Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, točka 22).

6 — Sodba Amazon.com International Sales in drugi (C-521/11, EU:C:2013:515, točka 24 in navedena sodna praksa); glej v tem smislu tudi sodbi ACI Adam in drugi (C-435/12, EU:C:2014:254, točka 52) ter Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, točka 23).

44. Sodišče je pojasnilo tudi, da – ker navedeni sistem zavezancem omogoča, da znesek pristojbine za privatno razmnoževanje vključijo v ceno zagotavljanja navedene opreme, aparatov in nosilcev za reproduciranje ali v ceno opravljene storitve reproduciranja – strošek pristojbine na koncu nosi zasebni uporabnik, ki to ceno plača, kar je v skladu s „pravičnim ravnotežjem“, ki ga je treba vzpostaviti med interesi imetnikov izključne pravice reproduciranja in interesi uporabnikov varovanih del.[7]

45. Kar natančneje zadeva sistem, ki ga uvaja člen 42b UrhG, je Sodišče navedlo, da morajo pristojbino za privatno razmnoževanje plačati osebe, ki dajejo nosilce podatkov, ki so primerni za reproduciranje, komercialno in za plačilo v promet.[8]

46. Sodišče je menilo, da tak sistem zavezancem načeloma dovoljuje, da v prodajno ceno nosilcev podatkov, ki so primerni za reproduciranje, vključijo znesek te pristojbine, tako da breme pristojbine v skladu z zahtevo po „pravičnem ravnotežju“ nazadnje nosi zasebni uporabnik, ki plača to ceno, ob predpostavki, da je tak uporabnik tudi končni uporabnik.[9]

47. „Finančni krog“, ki ga uvaja člen 42b UrhG, torej zajema štiri kategorije akterjev, povzeti pa ga je mogoče, kot je navedeno spodaj.

48. Prodajalci, ki na nacionalnem ozemlju prvič prodajo nosilce podatkov, ki se uporabljajo za privatno razmnoževanje, morajo uradno plačati „nadomestilo iz naslova praznih nosilcev zvoka ali slike“.

49. Toda ti prodajalci lahko strošek tega nadomestila vključijo v prodajno ceno teh nosilcev, tako da uporabniki, ki razmnožujejo za privatno uporabo, z nakupom takih nosilcev navedeno nadomestilo posredno financirajo.

50. To nadomestilo, katerega namen je nadomestiti škodo, ki jo imetniki utrpijo zaradi privatnega razmnoževanja, mora prodajalec nosilcev plačati organizaciji za kolektivno upravljanje avtorskih pravic, kot je v sporu o glavni stvari družba Austro-Mechana. Po mnenju predložitvenega sodišča je namreč naloga zadnjenavedene zlasti pobiranje nadomestila iz člena 42b UrhG.

51. Ob upoštevanju tega zakonodajnega okvira je treba preučiti, ali tožba, ki jo je zoper družbo Amazon EU in druge vložila družba Austro-Mechana, ki z njo zahteva plačilo nadomestila iz člena 42b UrhG, spada na področje uporabe člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001.

C – *Uporaba člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001*

52. V skladu s členom 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 je lahko oseba s stalnim prebivališčem v državi članici tožena v drugi državi članici v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči kraja, kjer je prišlo do škodnega dogodka ali kjer ta grozi.

53. Ta določba in člen 5, točka 3, Konvencije z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 1972, L 299, str. 32), kakor je bila spremenjena z zaporednimi konvencijami o pristopu novih držav članic k tej konvenciji (v nadaljevanju: Bruseljska konvencija), ki ga je nadomestila, sta v sodni praksi obsežno obravnavana.[10]

7 — Sodba Amazon.com International Sales in drugi (C-521/11, EU:C:2013:515, točka 25 in navedena sodna praksa); glej v tem smislu tudi sodbi ACI Adam in drugi (C-435/12, EU:C:2014:254, točka 52) ter Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, točka 53).

8 — Sodba Amazon.com International Sales in drugi (C-521/11, EU:C:2013:515, točka 26).

9 — *Ibidem* (točka 27).

10 — Naj spomnim, da razlaga Sodišča v zvezi z določbami Bruseljske konvencije velja tudi za določbe Uredbe št. 44/2001, kadar je določbe teh instrumentov mogoče opredeliti kot enakovredne. Enako velja za točki 1(a) in 3 člena 5 te uredbe v primerjavi s točko 1 oziroma točko 3 člena 5 Bruseljske konvencije (sodba Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, točka 19 in navedena sodna praksa).

54. To pravilo posebne pristojnosti pomeni izjemo od temeljnega načela, določenega v členu 2(1) Uredbe 44/2001, v skladu s katerim so osebe s stalnim prebivališčem v državi članici ne glede na svoje državljanstvo tožene pred sodišči te države članice.

55. Ker je pristojnost sodišč kraja, kjer je prišlo do škodnega dogodka ali kjer ta grozi, pravilo posebne pristojnosti, jo je treba razlagati restriktivno, zato razlaga zunaj s to uredbo izrecno določenih primerov ni dopustna. [11]

56. Izraz „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 v skladu z ustaljeno sodno prakso zajema vse zahtevke za ugotovitev odgovornosti tožene stranke, ki se ne nanašajo na „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1(a), te uredbe. [12]

57. Ob upoštevanju te sodne prakse je treba najprej preučiti, ali spada tožba, s katero se zahteva plačilo pravičnega nadomestila iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29, kakršna je bila vložena v postopku v glavni stvari, med „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1(a), Uredbe št. 44/2001. [13] Če to ne drži, bo nato treba opredeliti, ali je tako tožbo mogoče šteti za zahtevek za ugotovitev odgovornosti tožene stranke. [14]

1. Tožba, vložena v postopku v glavni stvari, ne spada med „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1(a), Uredbe št. 44/2001

58. V skladu s členom 5, točka 1(a), Uredbe št. 44/2001 je lahko oseba s stalnim prebivališčem v državi članici tožena v drugi državi članici v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji pred sodiščem v kraju izpolnitve zadevne obveznosti.

59. Čeprav za uporabo člena 5, točka 1(a), Uredbe št. 44/2001 ni treba skleniti pogodbe, pa je ta v skladu z ustaljeno sodno prakso vseeno odvisna od obstoja obveznosti, saj se sodna pristojnost na podlagi te uporabe določi glede na kraj izpolnitve zadevne obveznosti. Tako se za uporabo pravila o posebni pristojnosti v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji zahteva obstoj pravne obveznosti, ki jo je ena stranka v korist druge stranke prostovoljno sprejela in na kateri temelji tožba tožeče stranke. [15]

60. V postopku v glavni stvari obveznost plačila pravičnega nadomestila določa člen 42b UrhG, s katerim se izvaja zahteva po pravičnem nadomestilu iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29. Iz njegove zakonske podlage izhaja, da družba Amazon EU in drugi niso prostovoljno sprejeli te obveznosti plačila do družbe Austro-Mechana v smislu navedene sodne prakse, temveč jo je prodajalcem nosilcev podatkov z izvajanjem možnosti iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29 naložil avstrijski zakonodajalec.

61. Zato tožba, s katero se zahteva plačilo pravičnega nadomestila iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29, kakršna je bila vložena v postopku v glavni stvari, ne spada med „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1(a), Uredbe št. 44/2001, kakor so v pisnih stališčih pravilno trdile družba Austro-Mechana, francoska vlada in Komisija.

11 — Glej zlasti sodbe Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364, točka 14 in navedena sodna praksa) o razlagi člena 5, točka 3, Bruseljske konvencije; Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:635, točka 25 in navedena sodna praksa) in Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, točka 26).

12 — Glej zlasti sodbe Kalfelis (189/87, EU:C:1988:459, točka 17) o razlagi člena 5, točka 3, Bruseljske konvencije; Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, točka 20) in Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, točka 44).

13 — Glej točke od 58 do 61 teh sklepnih predlogov.

14 — Glej točke od 62 do 90 teh sklepnih predlogov.

15 — Glej zlasti sodbe Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, točki 50 in 51 ter navedena sodna praksa) o razlagi člena 5, točka 1, Bruseljske konvencije; Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, točki 46 in 47) in Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, točka 39).

2. Namen tožbe, vložene v postopku v glavni stvari, je „ugotovitev odgovornosti tožene stranke“

62. Za odločitev, ali tožba, ki jo je vložila družba Austro-Mechana, spada med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001, je treba na podlagi sodne prakse iz točke 56 teh sklepnih predlogov opredeliti še, ali gre za „zahtevek za ugotovitev odgovornosti tožene stranke“.

63. Tako kot družba Austro-Mechana, avstrijska, francoska in italijanska vlada ter Komisija tudi jaz menim, da je namen tožbe, ki jo je vložila družba Austro-Mechana, ugotovitev odgovornosti družbe Amazon EU in drugih ter da zato spada med zadeve v zvezi z „delikti ali kvazidelikti“ v smislu člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001.

64. Najprej je treba opozoriti, da so v členu 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 – kakor je razvidno iz njegovega besedila – zajete zelo raznolike vrste odgovornosti. [16]

65. Dalje je na podlagi člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 za odločanje o zahtevku v zvezi z delikti ali kvazidelikti pristojno sodišče kraja, kjer je prišlo do škodnega dogodka ali kjer ta grozi. Iz tega besedila je mogoče sklepati, da mora zahtevek v zvezi z delikti ali kvazidelikti nujno temeljiti na „škodnem dogodku“.

66. V zvezi s tem je Sodišče odločilo, da je deliktno ali kvazideliktno odgovornost mogoče upoštevati le, če je mogoče dokazati vzročno zvezo med škodo in dogodkom, zaradi katerega je ta škoda nastala. [17] Pojasnilo je tudi, da sta škodni dogodek in škoda predpostavki odškodninske odgovornosti. [18]

67. Iz navedenega izhaja, da mora „zahtevek za ugotovitev odgovornosti tožene stranke“ v smislu sodne prakse iz točke 56 teh sklepnih predlogov temeljiti na škodnem dogodku, torej na dejstvu, ki se pripiše toženi stranki in ki naj bi drugemu povzročilo škodo.

68. Menim, da ni nikakršnega dvoma, da tožba, ki jo je v postopku v glavni stvari vložila družba Austro-Mechana, temelji na takem škodnem dogodku.

69. Tožba družbe Austro-Mechana namreč temelji na novi pravni obveznosti, ki je bila ustvarjena s tem, ko je avstrijski zakonodajalec uvedel izjemo privatnega razmnoževanja, in sicer obveznost plačila pravičnega nadomestila, imenovano „nadomestilo iz naslova praznih nosilcev zvoka ali slike“. [19]

70. Člen 42b UrhG v postopku v glavni stvari to obveznost nalaga prodajalcem, ki prvič prodajo nosilce podatkov, ki se uporabljajo za privatno razmnoževanje, kot se to zatrjuje v zvezi z družbo Amazon EU in drugimi, in sicer v korist družbe Austro-Mechana, ki je organizacija za kolektivno upravljanje avtorskih pravic. [20]

71. Če bi se torej ugotovilo, da so družba Amazon EU in drugi dejansko prvi prodali take nosilce podatkov, bi družba Amazon EU in drugi z neplačilom nadomestila iz člena 42b UrhG družbi Austro-Mechana povzročila škodo, ker „nadomestilo iz naslova praznih nosilcev zvoka ali slike“ ne bi bilo pobrano.

16 — Glej v tem smislu sodbo Bier (21/76, EU:C:1976:166, točka 18) o razlagi člena 5, točka 3, Bruseljske konvencije.

17 — Sodbi Bier (21/76, EU:C:1976:166, točka 16) o razlagi člena 5, točka 3, Bruseljske konvencije in DFDS Torline (C-18/02, EU:C:2004:74, točka 32).

18 — Sodba Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364, točka 18).

19 — Glej točke od 33 do 37 teh sklepnih predlogov.

20 — Glej točke od 38 do 40 teh sklepnih predlogov.

72. Menim, da iz navedenega izhaja, da je „škodni dogodek“, na katerem temelji tožba, ki jo je vložila družba Austro-Mechana, v smislu člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 dejstvo, da družba Amazon EU in drugi namerno ali iz malomarnosti niso plačali nadomestila iz člena 42b UrhG, s čimer so družbi Austro-Mechana povzročili škodo.

73. Po mojem mnenju je ta razlaga podprta s sodno prakso iz točke 36 teh sklepnih predlogov, v skladu s katero je namen pravičnega nadomestila prav povrnitev škode, ki so jo imetniki utrpeli zaradi privatnega razmnoževanja svojih varovanih del ali predmetov brez njihovega dovoljenja.

74. Nauk te sodne prakse je treba zgolj prilagoditi okoliščinam postopka v glavni stvari, saj člen 42b UrhG določa, da tega nadomestila ni treba plačati neposredno imetnikom, temveč prav organizaciji za kolektivno upravljanje avtorskih pravic, kot je družba Austro-Mechana. Zato škodo, nastalo zaradi morebitne zavrnitve plačila tega nadomestila, utrpi družba Austro-Mechana in torej posredno imetniki.

75. Menim, da to izhaja iz samega bistva zadev v zvezi z delikti, saj se z zavrnitvijo plačila nadomestila iz člena 42b UrhG krši avstrijski zakon in povzroči škoda družbi Austro-Mechana.

76. Menim, da je treba odgovoriti na nekatere trditve družbe Amazon EU in drugih ter finske vlade, da tožba, ki jo je vložila družba Austro-Mechana, ne spada na področje uporabe člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001.

77. Najprej, družba Amazon EU in drugi so trdili, da je edino upoštevno dejanje za določitev mednarodne pristojnosti avstrijskih sodišč prodaja mobilnih telefonov na avstrijskem ozemlju, kar naj ne bi bil ne delikt ne kvazidelikt v smislu člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001.

78. Dalje, obveznost pravičnega nadomestila naj bi pomenila obveznost plačila nadomestila za dejanja reproduciranja, ki jih zakon dovoljuje, ne pa obveznosti plačila nadomestila za dejanja, ki jih zakon ne dopušča. Namen tožbe, s katero se zahteva plačilo tega pravičnega nadomestila, naj torej ne bi bil „ugotovitev odgovornosti tožene stranke“ v smislu sodne prakse iz točke 56 teh sklepnih predlogov.

79. Nazadnje, družba Amazon EU in drugi so trdili, da pravično nadomestilo iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29 ne izhaja iz posega v katero koli pravico imetnikov, saj ti na podlagi člena 42 UrhG nimajo več pravice prepovedati ali dovoliti privatnega razmnoževanja.

80. Nesporno je, da sta prodaja mobilnih telefonov in privatno razmnoževanje iz člena 42 UrhG na avstrijskem ozemlju sicer zakoniti dejanji. Toda zakonitost teh dejanj ne pomeni, da bi bila zakonita tudi morebitna kršitev obveznosti plačila nadomestila iz člena 42b UrhG s strani družbe Amazon EU in drugih.

81. Natančneje, čeprav družba Amazon EU in drugi upravičeno ugotavljajo, da je obveznost glede prepovedi privatnega razmnoževanja prenehala, ta argument ni upošteven, ker tožba družbe Austro-Mechana temelji na kršitvi pravne obveznosti „nadomestitve“, torej obveznosti plačila nadomestila iz člena 42b UrhG ob prvi prodaji nosilcev podatkov v Avstriji.

82. Ne vidim namreč nobenega razloga za izključitev tega, da se na podlagi kršitve te obveznosti plačila nadomestila lahko „ugotovi odgovornost tožene stranke“ in da ta kršitev torej spada na področje uporabe člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001, saj pomeni škodni dogodek v smislu te določbe in gre torej za dejstvo, ki se pripiše toženi stranki (družbi Amazon EU in drugim) in ki naj bi drugemu (družbi Austro-Mechana) povzročilo škodo.

83. Zato menim, da trditve družbe Amazon EU in drugih niso utemeljene.

84. Finska vlada v pisnih stališčih trdi, da ni vzorčne zveze med škodnim dogodkom in škodo, na katerih temelji tožba, ki jo je v postopku v glavni stvari vložila družba Austro-Mechana, kot naj bi zahteval člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001. Po mnenju te vlade je namen te tožbe povrnitev zakonitega nadomestila s strani podjetij, ki prodajajo nosilce, medtem ko škode, ki so jo utrpeli zadevni imetniki, niso povzročila ta podjetja, temveč dejstvo, da posamezniki te nosilce podatkov uporabljajo za razmnoževanje varovanih del ali predmetov.

85. V zvezi s tem zadošča ugotovitev, da je vzorčno zvezo med tem, da so družba Amazon EU in drugi domnevno zavrnili plačilo nadomestila iz člena 42b UrhG, in domnevno škodo, povzročeno družbi Austro-Mechana, določil sam avstrijski zakonodajalec. Člen 42b(5) UrhG namreč določa, da tega nadomestila ni treba plačati neposredno imetnikom, temveč prav organizaciji za kolektivno upravljanje avtorskih pravic, kot je družba Austro-Mechana, zato škode, ki jo povzroči morebitna zavrnitev plačila tega nadomestila, ne utrpijo neposredno imetniki, ampak zadnjenavedena družba.

86. Kot sem pojasnil v točki 72 teh sklepnih predlogov, je „škodni dogodek“, na katerem temelji tožba, ki jo je vložila družba Austro-Mechana, torej dejstvo, da družba Amazon EU in drugi namerno ali iz malomarnosti niso plačali nadomestila iz člena 42b UrhG, s čimer so družbi Austro-Mechana povzročili škodo.

87. Finska vlada je na obravnavi trdila tudi, da področja uporabe člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 ni mogoče razširiti na zakonita dejanja privatnega razmnoževanja.

88. V zvezi s tem se v skladu z razlago, ki jo predlagam, na področje uporabe člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 ne vključijo zakonita dejanja privatnega razmnoževanja, temveč vse kršitve obveznosti plačila nadomestila iz člena 42b UrhG.

89. Naj poudarim tudi, da ta razlaga ne povzroča dvomov o zakonitosti privatnega razmnoževanja, ki se izvaja v skladu s členom 42 UrhG. Ta člen zakonitosti privatnega razmnoževanja namreč ne pogojuje z izpolnitvijo obveznosti plačila nadomestila iz člena 42b UrhG.

90. Iz navedenega izhaja, da je tožba, s katero se zahteva plačilo pravičnega nadomestila iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29, kakršna je bila vložena v postopku v glavni stvari, „zahtevek za ugotovitev odgovornosti tožene stranke“ v smislu sodne prakse iz točke 56 teh sklepnih predlogov.

D – *Praktične posledice*

91. Navedel sem razloge, iz katerih menim, da tožba, s katero se zahteva plačilo pravičnega nadomestila iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29, kakršna je bila vložena v postopku v glavni stvari, ne spada med „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5(1)(a) Uredbe št. 44/2001 [21] in da gre za zahtevek za ugotovitev odgovornosti tožene stranke [22]. Taka tožba v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 56 teh sklepnih predlogov, torej spada med zadeve v zvezi z „delikti ali kvazidelikti“ v smislu člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001.

92. Iz tega sledi, da so avstrijska sodišča mednarodno pristojna za odločanje o tej tožbi, če je kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka ali kjer ta grozi, na ozemlju Republike Avstrije, za to opredelitev pa je pristojno predložitveno sodišče. [23]

21 — Glej točke od 58 do 61 teh sklepnih predlogov.

22 — Glej točke od 62 do 90 teh sklepnih predlogov.

23 — Naj spomnim, da se v skladu z ustaljeno sodno prakso izraz „kraj, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek“ iz člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 nanaša tako na kraj, v katerem je nastala škoda, kot tudi na kraj vzročnega dogodka, zaradi katerega je ta škoda nastala, tako da je tožena stranka lahko po izbiri tožeče stranke tožena pred sodiščem enega ali drugega kraja (glej zlasti sodbe Bier, 21/76, EU:C:1976:166, točka 24, o razlagi člena 5, točka 3, Bruseljske konvencije; Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:364, točka 16 in navedena sodna praksa, ter Hejduk, C-441/13, EU:C:2015:28, točka 18 in navedena sodna praksa).

93. Mednarodna pristojnost avstrijskih sodišč v postopku v glavni stvari je poleg tega v skladu s ciljem iz člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001. Sodišče je namreč imelo možnost pojasniti, da je sodišče kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek, v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti običajno najprimernejše za odločanje, predvsem zaradi bližine predmeta spora in lažjega izvajanja dokazov.[24]

VI – **Predlog**

94. Na podlagi navedenega Sodišču predlagam, naj na vprašanje za predhodno odločanje, ki ga je postavilo Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče), odgovori:

Člen 5, točka 3, Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah je treba razlagati tako, da spada tožba, s katero se zahteva plačilo pravičnega nadomestila iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi, za katero so po nacionalnem pravu zavezana podjetja, ki dajo nosilce podatkov prvič komercialno in za plačilo v promet na nacionalnem ozemlju, med zadeve v zvezi z „delikti ali kvazidelikti“ v smislu te določbe.

24 — Glej zlasti sodbi Folien Fischer in Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, točka 38 in navedena sodna praksa) ter Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, točka 27).